

nyújt. E mellett a közművelődés minden ágában végzett, jelentős munka feltárása a polgáriiskolai tanárságban a kari öntudatot és önbecsülést megszilárdítja és tovább munkára ösztönöz, — az egyetemes magyarság részére pedig számadást nyújt a becsületesen végzett iskolai és kötelességen felül vállalt iskolán kívüli munkáról. Elismerés illeti meg a tanáregyesületet, hogy Deák Gyula munkáját a belső értékhez és jelentőséghez méltó alakban kiadta. Önmagának is ércnél maradandóbb emléket emelt vele.

Implom József.

Illyés Gyula: Kora tavasz. Révai, Budapest. 1942. 2 kötet (221—214. old).

Illyés Gyula könyve két szempontból érdeklí különösebben a nevelőket, főleg pedig az ifjúsági lélektan iránt fogékony tanárembert. Egyrészt rendkívüli idők — háború és forradalmak — tükröződését látjuk az ifjúvá érő serdülő lelkében, másrészt több figyelemreméltó mozzanatot ragadhatunk meg abból a kettősségből, amely a pusztáról városi iskolába kerülő diák életét jellemzi. Szépirodalmi síkon itt tulajdonképpen az ifjúságtanulmányozás két eddig alig érintett fejezetéhez kapunk adalékokat s szinte ösztönzéseként hatnak Illyés Gyula vallomásszerű mondatai. Valóban jobban fel kellene tárnunk és rendszeresebben meg kellene vizsgálnunk: mi a rendkívüli idők hatása a bontakozó lélekre és milyen is a pusztai fiúnak iskolán kívüli, pontosabban szünidei élete. Város és falu légköre érintkeznek itt egymással s a bontakozó lélek egyformán érzi mindkettőnek alakító, ill. megkötő hatását. Ma, amikor törekszünk arra, hogy minél több tanyai gyermek részesüljön a művelődés jóltéteményeiben, amikor itt is, ott is a népi gyökerű tehetségek kiművelésére szervezkednek egyesek vagy közösségek, elsősorán a feladat annak mélyenjáró felfedése, mit is jelent a pusztai életkörülből a városi művelődés erővonalai közé keveredni, mi megy végbe a kis pusztai magyarokban, akiket a városi magasabb iskola tanulói közé fogad, hogy majdan az értelmiség soraiban tölthessenek be fontos hivatást. Illyés Gyula könyvét azok közé a művek közé kell sorolnunk, amelyek hozzásegítenek e feladat tökéletesebb megoldásához. Szépirodalmi alkotás, így nem a felvetett kérdéseket oldja meg, csak itt-ott világít rá egy-két lényeges mozzanatra. Ezeket azután a lélektani kutatásnak mélyenjárón és rendszerezően kellene kiegészítenie és egységbe foglalnia. Illyés mint verbeli költő az említett jelenségek hangulat-körébe vezetett el minket, rajtunk áll, hogy észrevegyük a sok elénkmeredő kérdést, amelyre válaszolnunk kell, ha komolyan számolunk a rendkívüli idők alakító hatásával és a városi iskolába kerülő pusztai fiú benső viaskodásával. A könyv egyik legszebb fejezete, a szántóföldeken befagyott belvizek jégtükrén repülő ifjú, a bön-
aközö „kora tavasz“ jellemző szimbóluma és köteteknél beszédesebben világítja meg az ifjúvá érő serdülő diadalmas száguldását vagy inkább száguldani akarását az élet, az eszmények síkjain.

Krammer Jenő.

Aldobolyi Nagy Miklós: A Zsitvaszög tájnépesedése. Budapest, 1942. 101. oldal.

Mikor a pedagógus hivatását teljesíti, tulajdonképp a nemzet egy töredékét vizsgálja, tanítja, neveli. E mögött a töredék mögött áll az egész. A gyermek, vagy ifjú társadalmához a szülőkön keresztül az élet egész szövevénye tartozik. Ezért igen becses, ha a tanár a nemzeti test egy töredékét is megismeri, ha egy-egy táj egész életét a legapróbb, de egyáltalán nem jelentéktelen, részéig boncol-

gatja. A tájnak az élet szerint való ilyen elemzése bölcsebbé teszi az író, és gazdag tárháza a mélyre látásnak a nevelő számára, ki ilyen művet olvas. Így válik Aldobolyi Nagy Miklós műve közérdekűvé. A mű középpontjában a nép áll. Szervesen, a táj tartozékaként, küzdve a táj erejével és a történeti sorssal. A szerzőt a népesedés történeti alakulása ragadja meg elsősorban. Így érteti meg a ma képét. Statisztikák, táblázatok, rögzített forrásművek, személyes tapasztalat adja meg az építmény szilárdságát. Stílusa szerint is tartalmas és érdekes olvasmány. Aki falusorsokkal foglalkozik, Aldobolyi Nagy Miklós módszerében is sok hasznos szempontot talál.

Szabó Pál Zoltán.

NEVELÉS ÉS ÉLET

A történelem tanításának célja — a nemzeti és művelődési öntudat keretei között — a történeti gondolkozásmód kialakítása. Vagyis rásegíteni a növendékek gondolatjárását arra, hogy a történelmi fejlődés során az összefüggéseket észrevegyék és így az eseményeket szerves együttzésben (szynopszisban) mérlegelhessék. Márpedig minden történelmet tanító kartársunk tapasztalhatta, hogy — főleg az érettséginek összefoglaló követelményeivel szemben — a növendékek ismerete általában két súlyos logikai fogyatkozásban szokott szenvedni:

1.) Még az a jelölt is, aki az egyes történeti tények lefolyását kellően el tudja mondani, rendszerint alig gondol az események között fennálló ok és okozati kapcsolatra. Hajlandó szinte önmagában álló jelenségeknek tekinteni az egyes hadjáratokat, törvényreformokat, virágzási vagy hanyatlási korszakokat. Pedig ezeknek mindig mögyléható előzményük, létrehívó okuk van, melyek az illető eseményt lényegében megértetik, sőt megindokolják. De van ezen a létesítő okon kívül a legtöbb eseménynek cél-oka is: az az eszme vagy érték, amelyet az illető tett meg akart valósítani. Ennek megjelölése szintén nagyban hozzátartozik az egyes események megértéséhez és művelődéstörté-

neti jelentőségük felméréséhez. A logikus történeti gondolkozásmódnak ezen hiányosságán úgy segíthetünk, ha a történelmet igyekszünk szerves folyamatra felfogni és pl. a magyar történeti sors alakulását mint élő orgánus életét állítjuk a növendékek szemé elé. Sokban hozzájárul ennek szemléletesség teteléhez az, ha a nemzeti élet kibontakozását állandóan a hullámvölgyhullámhegy grafikus vonalaival érzékeltetjük. Az emelkedésnél, valamint a hanyatlásnál rámutatunk azokra a tényezőkre, amelyek a változást előkészítették, sürgették, vagy okozták. Egyik legszemléletesebb példája ennek Mátyás birodalma, mely külpolitikailag tekintélyes, belső szervezetében pedig jól megalapozott volt. Mi okozta tehát Mátyás halála után a szegényletes hanyatlást, mely az osztrák-török hódoltság temetői hangulatába torkollott? — Vagy: mi volt a legbensőbb célja a reformkor vezéregyéniségeinek? — Ne felejtjük el u. i., hogy a történelmi életben is érvényes a „consecutio temporum.” Itt is van *előidejűség* (a létrehozó ok,) s van *utóidejűség* (vagyis az a megvalósítandó céleszmeny, mely egy-egy nagy reformátornak ihlető vezérgondolata volt.) — Ennek az elvnek következetes érvényesítése a tanításban nagyban biztosítani fogja az életszerű-